

Lovens strengeste tidsbestemte straf er fængsel i 16 år. Denne straf er hjemlet for de forbrydelser, der kan medføre fængsel på livstid, og desuden for nogle andre alvorlige forbrydelser. Hertil kommer, at visse strafferammer kan stige til fængsel i 16 år i medfør af strafforhøjelsesgrunde.

Der kan efter straffelovens § 33, stk. 2, forekomme en tidsbestemt straf på indtil 20 år, såfremt loven hjemler en forhøjelse af strafferammen, der ikke kan rummes inden for et maksimum af 16 år.

Straffelovens § 83, stk. 3, indeholder en særlig bestemmelse om fastsættelse af straf for den, der i eller uden for fængslet begår en forbrydelse efter at være dømt til fængsel på livstid uden at være benådet. Da straf for denne forbrydelse ikke kan bevirke en skærpelse af den allerede idømte straf, skal retten ved dommen fastsætte, hvilken frihedsstraf der ville have været forskyldt, såfremt den pågældende ikke havde været dømt til fængsel på livstid.

3.1.2. Efter de gældende regler kan løsladelse fra livstidsstraf kun ske ved benådning, ikke ved prøveløsladelse. Benådningskompetencen er ved grundlovens § 24 tillagt kongen. Benådning sker således ved kongelig resolution efter indstilling fra Justitsministeriet (Direktoratet for Kriminalforsorgen).

I praksis tages spørgsmålet om benådning op til overvejelse efter ca. 12 års frihedsberøvelse (regnet fra anholdelsen). Denne praksis er i overensstemmelse med en indstilling fra Den Nordiske Strafferetskomité, som i en betænkning af 25. april 1969 om prøveløsladelse har anført:

»Der er i komiteen enighed om, at man - hvad enten den ene eller den anden form benyttes - mest muligt bør sikre, at spørgsmålet om løsladelse eller fortsat frihedsberøvelse tages op til overvejelse senest efter 10-12 års forløb og i øvrigt med regelmæssige mellemrum. Der er også enighed om, at frihedsberøvelsen i almindelighed ikke bør opretholdes ud over det nævnte tidspunkt, medmindre det er påkrævet under hensyn til den pågældendes farlighed.«

Afgørelsen af, om den dømte skal løslades eller ej, afhænger af en konkret vurdering af samtlige sagens omstændigheder, herunder navnlig af den domfældtes farlighed og i forbindelse hermed risikoen for recidiv til kriminalitet af tilsvarende eller anden alvorlig art. I vurderingen indgår med stor vægt dels afsoningsforløbet, herunder om den indsatte har været i stand til at administrere de lempelser, som er tildelt den pågældende (udgang, ophold i åben anstalt, udstationering eller frigang og lignende), dels den situation, den domfældte vil stå i ved en løsladelse. Til brug ved vurderingen af den domfældtes farlighed og recidivrisi-

koen indhentes i almindelighed en udtalelse fra Retslægerådet og fra anklagemyndigheden. Efter en konkret vurdering vil Retslægerådet og/eller anklagemyndigheden også kunne inddrages på et tidligere tidspunkt i forbindelse med overvejelser om lempelser i afsoningsforløbet.

En benådning er i alle tilfælde betinget og følger reglerne om prøveløsladelse fra tidsbestemt straf, jf. straffelovens § 40 a. Der fastsættes en prøvetid, normalt på fem år, samt vilkår om tilsyn af kriminalforsorgen i en periode, normalt på mellem to og fem år. Herudover kan der efter en konkret vurdering af behov fastsættes særlige vilkår.

3.1.3. I betænkning nr. 806/1977 om alternativer til frihedsstraf er det oplyst, at 40 livstidsfanger, der blev løsladt ved benådning i perioden 1962-1976, gennemsnitligt havde været frihedsberøvet i godt 16 år. Den gennemsnitlige afsoningstid havde dog kun været godt 13 år for de personer, der var dømt siden 1955.

Af betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse fremgår, at der i perioden fra 1975 til august 1985 blev løsladt 13 livstidsfanger ved benådning. Den gennemsnitlige varighed af frihedsberøvelsen var for disse 13 domfældte 12 1/2 år. Flertallet af de livstidsdømte var løsladt efter 10-14 års frihedsberøvelse. Den længste afsoningstid var 19 1/2 år og den korteste 9 1/2 år. Der henvises i øvrigt til betænkningen s. 81.

I perioden fra august 1985 til 1. april 1999 er 13 livstidsfanger blevet løsladt ved benådning. Den gennemsnitlige varighed af frihedsberøvelsen har for disse 13 domfældte været 16 år og 9 måneder. Den længste afsoningstid var 33 år og 8 måneder og den korteste godt 12 år. 2 af de løsladte er senere genindsat på grund af vilkårsovertrædelse. Af de 14 livstidsfanger, der afsonede pr. 1. april 1999, havde 5 været frihedsberøvet i mere end 12 år. De havde afsonet henholdsvis 22 år og 2 måneder, 15 år og 9 måneder, 15 år og 9 måneder, 14 år og 8 måneder og 13 år og 5 måneder.

3.1.4. Om gældende regler og praksis i de øvrige nordiske lande henvises til Straffelovrådets betænkning nr. 1355/1998, s. 39.

3.2. Straffelovrådets forslag

3.2.1. Straffelovrådet afgav i 1963 en udtalelse til Justitsministeriet i anledning af et konkret forslag om at indføre mulighed for prøveløsladelse af livstidsdømte. To af rådets medlemmer foreslog, at der ved en tilføjelse til straffelovens § 38 blev indført en bestemmelse om, at der kan ske løsladelse på prøve fra livstidsstraf efter 12 år. To andre medlemmer af rådet fandt det rigtigst, at der ikke gennemførtes regler om